Γράφει ο ΒΑΣΙΛΗΣ ΤΑΚΤΙΚΟΣ ***Πρόσφατα, το Ινστιτούτο Μελετών Κοινωνικής Οικονομίας «ΙΝΜΕΚΟ» έστειλε επιστολή προς όλους τους Δήμους για ένα ολοκληρωμένο σχέδιο Ανάπτυξης της Κοινωνικής οικονομίας σε τοπικό επίπεδο. Έχοντας ως δεδομένη την ανταπόκριση για σχετική εισήγηση σε παραπάνω από δέκα Δήμους και ειδικότερα για επιμορφωτικό το πρόγραμμα «Μέντορες» Κοινωνικής Οικονομίας ετέθη το ζήτημα από τους Δήμους ότι, σε τοπικό επίπεδο υπάρχει απροθυμία για κοινωνικούς συνεταιρισμούς και εργασιακούς συνεταιρισμούς.***

Οι Άνεργοι προτιμούν την κάρτα ανεργίας με τα επιδόματα και τα «οκτάμηνα» στους Δήμους, παρά να εμπλακούν σε διαδικασίες που χρειάζεται να εργαστούν πραγματικά και να πάρουν ευθύνες. Δυστυχώς μας είπαν τα προγράμματα του υπουργείου εργασίας χρηματοδοτούν την ανεργία και τις αργομισθίες ακόμη και από το ΕΣΠΑ και όχι την παραγωγική εργασία.

Φυσικά και εμείς γνωρίζουμε αυτή τη τάση και στο παρελθόν έχουμε ασκήσει κριτική στις αργομισθίες με το ένδυμα της κοινωφελούς εργασίας, αλλά είναι καιρός να δούμε πιο σφαιρικά την εργασία και τις κοινωνικές επιχειρήσεις στις οποίες απαραίτητος όρος είναι να εμπλέκονται και οι κοινωνικές συλλογικότητες.

Πράγματι, μέσος πολίτης θα ήθελε πάντα να είναι μισθωτός. Κατά προτίμηση στο μόνιμος δημόσιο. Κατά δεύτερο σε μια μεγάλη ιδιωτική εταιρία που του παρέχει εξίσου ασφάλεια.

Θέλει τη σιγουριά και τη ξεγνοιασιά που παρέχει η μισθωτή εργασία έναντι στο άγχος που έχει η αυτοαπασχόληση. Έτσι ακόμη κι αν ένας επαγγελματίας βγάζει περισσότερα από ένα μισθωτό, τα παιδιά του με περισσότερες σπουδές μάλιστα προτιμούν τη μισθωτή εργασία.

Πολλοί λατρεύουν το κράτος σαν να είναι ο θεός επί της γης. Άλλοι πάλι υβρίζουν το κράτος γιατί τα περιμένουν όλα από το κράτος καθώς, αυτό τους βολεύει έναντι της ατομικής και συλλογικής ευθύνης.

Μόνο άτομα με υψηλή αυτοπεποίθηση επιλέγουν να είναι ελεύθεροι επαγγελματίες ή άτομα που θέλουν να αξιοποιήσουν πόρους από τη προσωπική τους περιουσία.

Ελεύθεροι επαγγελματίες τείνουν να είναι περισσότεροι από τα επιστημονικά επαγγέλματα, γιατροί, δικηγόροι, μηχανικοί, λογιστές, από τους χειρώνακτες και βιοτέχνες.

Οι μικρές εμπορικές επιχειρήσεις κι αυτές λιγοστεύουν. Οι κτηνοτρόφοι και οι καλλιεργητές σε μεγάλο βαθμό εγκαταλείπουν κι αυτοί τις πατροπαράδοτες εργασίες για ένα μισθό με συνέπεια να μεγαλώνει το χάσμα μεταξύ παραγωγής και υπηρεσιών. Ταυτόχρονα περιορίζονται χρήσιμα επαγγέλματα στη τοπική παραγωγή. Οι νέες τεχνολογίες ρομποτική πληροφορική και διαδίκτυο με την αυτοματοποίηση εξαφανίζουν μέσα σε δυο δεκαετίες μεγάλα κομμάτια της μισθωτής εργασίας.

Έτσι φθάσαμε σε μια οικονομία απόλυτα εξαρτημένη στην εργασία από τη βιομηχανία και τις υπηρεσίες και εδώ αρχίζει μια νέα ιστορική φάση με εσωτερικές αντινομίες στο σύστημα.

Το «όραμα» του μέσου ανθρώπου της απεριόριστης μισθωτής εργασίας που αγάπησαν εργοδότες και εργαζόμενοι δεν είναι πλέον για όλους. Πολλοί για να βιοποριστούν θα αναγκαστούν να γίνουν αυτοαπασχολούμενοι όπως οι παππούδες τους. Όχι κατά ανάγκη κτηνοτρόφοι και καλλιεργητές αλλά παρέχοντας προϊόντα και υπηρεσίες ευζωϊας σε ένα πληθυσμό που γηράσκει.

Οι νέες συνθήκες λοιπόν στο χώρο της εργασίας κάνουν επιτακτική την ανάγκη για εναλλακτικές σχέσεις εργασίας και για την αντιμετώπιση της φτώχειας.

Οι άνεργοι από μόνοι τους δεν μπορούν εύκολα να δημιουργήσουν βιώσιμες κοινωνικές επιχειρήσεις μπορούν όμως να συμμετάσχουν σε κοινωνικές επιχειρήσεις και συνεταιρισμούς που στηρίζουν οι τοπικές συλλογικότητες και η Τοπική Αυτοδιοίκηση.

Το δόγμα της μισθωτής εργασίας προέκυψε από τη μετά τη βιομηχανική επανάσταση, την συγκεντροποίηση της παραγωγής, την αυτοματοποίηση, την καθετοποίηση τα μεγάλα δίκτυα μεταφοράς και διανομής του εμπορίου που χρειάζοταν στρατιές εργαζομένων.

Αυτές τις συνθήκες τις διαμόρφωσαν οι τεχνολογίες οι οποίες στηρίχθηκαν στην ενέργεια από τα ορυκτά καύσιμα. Χωρίς αυτή την αλληλεπίδραση τεχνολογιών και πηγών ενέργειας θα ήταν αδύνατη η μαζική παραγωγή και η αποκορύφωση της μισθωτής εργασίας.

Ας δούμε τι πραγματικά έχει συμβεί τα τελευταία χρόνια που αλλάζει άρδην τα δεδομένα στο κεφάλαιο και την εργασία.

Μέχρι τα τέλη περίπου του 20ο αιώνα γνωρίζαμε ότι οι νέες επενδύσεις και η ανάπτυξη δημιουργούσαν και νέες θέσεις εργασίας. Τώρα πλέον στις μεγάλες βιομηχανικές επιχειρήσεις και υπηρεσίες συμβαίνει το αντίθετο. Η υπέρ-αυτοματοποίηση ψηφιακή τεχνολογία και ρομποτική περιορίζουν τις θέσεις εργασίας. Ο κενός χώρος δημιουργείται στις μικρομεσαίες επιχειρήσεις που δεν αντέχουν τον μεγάλο ανταγωνισμό δεν επαρκή κεφάλαια και κλείνουν.

Από την άλλη πλευρά οι ενεργειακές πηγές της γης με τα ορυκτά καύσιμα που διέπονται από το νόμο της σπανιότητας των πόρων, περιορίζονται έναντι των εναλλακτικών πηγών ενέργειας. Ο ΗΛΙΟΣ ως πηγή ενέργειας πέρα από την αρχική εγκατάσταση συλλογής μπορεί να αφθονία και δωρεάν ενέργεια, χάρις τις νέες τεχνολογίες άντλησης ενέργειας απευθείας από το Ήλιο αλά και το μετασχηματισμό αυτής της ενέργειας σε υδρογόνο. Αυτή η προοπτική που μόλις τα τελευταία χρόνια αναδεικνύεται φέρνει τεράστιες ανακατατάξεις του κεφαλαίου και της εργασίας. Σε πρώτη φάση φαίνεται να κερδίζει έδαφος το Κεφάλαιο και να μειώνει τις θέσεις εργασίας και το εργατικό κόστος. Εκτός από τους κεφαλαιούχους φαίνεται ότι επωφελούνται και οι καταναλωτές από τη προσφορά φθηνών βιομηχανικών προϊόντων. Όμως η ανεργία που προκαλείται από αυτή τη διαδικασία αφαιρεί τη καταναλωτική δυνατότητα των άνεργων. Από εδώ αρχίζει ένας νέος φαύλος του συστήματος. Πολλοί νικητές του κεφαλαίου θα ηττηθούν και θα πνιγούν από το νέο κύμα κατανεμημένης ενέργειας που έρχεται. Το τρίτο κύμα της βιομηχανικής πράσινης επανάστασης με κύρια πηγή ενέργειας τον Ήλιο. Αυτή όμως η εξέλιξη δίνει την ευκαιρία για ενεργειακές κοινότητες και δωρεάν ενέργεια στις δημόσιες και δημοτικές υποδομές. Η

σχεδόν δωρεά ενέργειας πρόκειται να κάνει βιώσιμες παραδοσιακές ασχολίες και καλλιέργειες που έχουν εγκαταληφθεί και λογίζονται ως ανενεργοί πόροι.

Οι ιδιωτικοποιήσεις στις δημόσιες υποδομές

Μια ακόμη παγκόσμια εξέλιξη οδηγεί το ισχύον παραδειγματικό μοντέλο της οικονομίας αργά ή γρήγορα σε κρίση. Καθώς τα κράτη είναι υπερχρεωμένα στη προσπάθεια τους να διατηρήσουν τη λειτουργικότητα του συστήματος όχι μόνο με τα επιδόματα του κοινωνικού κράτος αλλά με τις επιδοματικές πολιτικές στις μεγάλες εταιρείες και τράπεζες καταφεύγουν στις ιδιωτικοποιήσεις για να ενισχύσουν πρόσκαιρα τα δημόσια έσοδα. Ιδιωτικοποιούν όμως όχι τις προβληματικές επιχειρήσεις του δημοσίου αλλά εκείνες που έχουν σίγουρα κέρδη για τους ιδιώτες όπως: δημόσια οδικά δίκτυα για τα διόδια, ενεργειακούς πόρους, τηλεπικοινωνίες , αεροδρόμια, κ.α.π.

Το τίμημα που εισπράττεται τις περισσότερες φορές δεν εξασφαλίζει παραπάνω από τις εισπράξεις 3-5 ετών που αποφέρουν αυτές οι δημόσιες υποδομές ενώ, γνωρίζουμε ότι χρειάστηκαν πολλές δεκαετίες με δημόσιες επενδύσεις για να κατασκευαστούν. Το δημόσιο χρέος μ΄αυτή την πρακτική μακροπρόθεσμα όχι μόνο δεν μειώνεται αλλά γιγαντώνεται και το πρόβλημα φαίνεται όταν σκάσει η «φούσκα’ του συστήματος όπως το 2008. Το υπερχρεωμένο κράτος δεν μπορεί να εξυπηρετήσει το δημόσιο και ιδιωτικό χρέος έναντι των δανειστών. Τότε δεν υπάρχει άλλη λύση από το «κούρεμα» του χρέους. Οι ιδιωτικοποιήσεις στις δημόσιες υποδομές μακροπρόθεσμα δεν επιφέρουν κάτι άλλο από τη κατάρρευση του συστήματος.

Μακροπρόθεσμα όμως όπως έλεγε ο μεγαλοφυής Κέυνς θα είμαστε όλοι νεκροί και επομένως δεν μας πολυενδιαφέρει. Ενδιαφέρει όμως τις επόμενες γενιές και τα παιδιά μας και το χειρότερο είναι ότι για τις εξελίξεις ο καιρός γαρ εγγύς.

Η επιτάχυνση λοιπόν των ιδιωτικοποιήσεων δεν θωρακίζει το παραδειγματικό μοντέλο όπως πιστεύουν οι νεοκλασικοί οικονομολόγοι, αλλά οδηγεί πιο γρήγορα στη καταρρευσή του όταν, οι δανειστές εξοντώσουν οικονομικά τα κράτη. Τα κράτη που ουσιαστικά πρώτα από όλα προστατεύουν τα συμφέροντα του Κεφαλαίου. Γι΄αυτό το εσωτερικό ρήγμα είναι αναπόφευκτο και χρειάζεται το νέο παραδειγματικό μοντέλο της κοινωνικής Οικονομίας για βιώσιμο μέλλον.

Η ΓΗ ΤΗΣ ΣΠΑΝΙΣ ΚΑΙ Ο ΉΛΙΟΣ ΤΗΣ ΑΦΘΟΝΙΑΣ

Το ρήγμα στο παραδειγματικό μοντέλο έρχεται από τις εξελίξεις όπως είπαμε στο χώρο της ενέργειας. Από την αφθονία και τη δωρεάν ενέργεια του Ήλιου έναντι της σπανιότητας των ενεργειακών πόρων της γης. Το ενεργειακό τοπίο αλλάζει όταν οι τοπικές κοινότητες και οι Δήμοι αποκτήσουν αυτονομία στην ενέργεια στο πλαίσιο του συνεργατισμού. Θα πρέπει να επισημάνουμε ακόμη ότι η κοινωνική οικονομία διαφέρει ως προς τη σύνθεση κεφαλαίου αλλά και ως προς τη μισθωτή εργασία. Το κεφάλαιο στη προκειμένη περίπτωση είναι συμμετοχικό και συγκροτείται από τους συνεταιριστές παραγωγούς και καταναλωτές και από τη χρήση παγίων που ανήκουν στη κοινότητα. Η εργασία είναι κατά αποκοπή και η αμοιβή σύμφωνα με τα παραδοτέα. Έτσι το εργατικό κόστος προσαρμόζεται σύμφωνα με

την απόδοση. Δεν μπορούν να υπάρχουν αργομισθίες όπως το δημόσιο. Το όφελος πολλές φορές είναι στη παροχή αγαθών και όχι σε χρήμα όπως συμβαίνει στις ενεργειακές κοινότητες.

Μα και συνεταιρισμοί στην Ελλάδα κατέρρευσαν θα μας πουν και εν μέρει δικαιολογημένα οι πολιτικοί μας.

Είναι αλήθεια αλλά ποιοι συνεταιρισμοί. Και στη πρώην Σοβιετική ένωση κατέρρευσαν οι κρατικά ελεγχόμενοι συνεταιρισμοί Κολχοζ και κολεκτίβες αλλά σε μια σειρά από τις πρώην ανατολικές χώρες ανθούν σήμερα οι συνεταιρισμοί εργαζομένων στην Ανατολική Γερμανία, τη Ρουμανία και τη βουλγαρία. Κι αν πάμε στη Δ. Γερμανία και μια σειρά άλλες κεντρικοευρωπαικές χώρες ανθούν οι ενεργειακές κοινότητες και καταναλωτικοί συνεταιρισμοί. Στην Ελλάδα επίσης κατέρρευσε ένα κρατικοδίαιτο μοντέλο στους αγροτικούς συνεταιρισμούς και όχι οι κοινωνικοί συνεταιρισμοί.

Όταν λοιπόν σε όλη την Ευρώπη η κοινωνική Οικονομία έχει συνδεθεί με το βιώσιμο μέλλον της εργασίας και της αλληλεγγύης δεν μπορεί αυτή η προοπτική να αγνοείται από την Ελληνική Πολιτική και την Τοπική Αυτοδιοίκηση.